

Turkish Studies

Economics, Finance and Politics

Volume 13/14, Spring 2018, p. 175-192

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13431>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Received/Geliş:** Nisan 2018

✓ **Accepted/Kabul:** Haziran 2018

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Ahmet BAYANER – Prof. Dr. Akyay UYGUR – Dr. Öğr. Üyesi Tahir BENLİ

This article was checked by iThenticate.

GİRİŞİMCİLER ÜZERİNDE, İŞLETME YETENEKLERİ VE İŞLETME PERFORMANSLARININ İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

*Ahmet SARITAŞ**

ÖZET

Günümüz gelişen ve daha da karmaşık hale gelen küresel iş dünyası, kadının ekonomik hayattaki yerini değiştirmekte bu durum kadınların iş yaşamlarındaki rekabet gücünü etkilemektedir. Çalışma hayatının kadına sunduğu, ekonomik özgürlük, yeni bir sosyal çevre, kendine güven ve kişiliğinin gelişmesi, toplumsal statüsünün yükselmesi gibi etkenlerden kopmak istememesi onu girişimciliğe yöneltmektedir. Bu doğrultuda işletmelerin küreselleşen çevre yapısına ayak uydurmaları ve sektördeki rakiplerini sürekli değerlendirmeleri bir zorunluluk halini almıştır. Kadınların işgücüne katılımları ve girişimciliğe katkıda bulunmaları, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsurudur. Küreselleşme süreci ile birlikte rekabet avantajı sağlayabilme, rekabet yaratan kaynak ve yeteneklerin neler olduğunu tespit edebilme işletmelerin temel gündemini oluşturmaktadır. Bu araştırma Antalya’da faaliyet gösteren kadın girişimci firmaların, işletme yetenekleri ile işletme performansları arasındaki ilişkinin irdelenmesine yöneliktir. Araştırma, Antalya’da faaliyet gösteren kadın girişimci işletmeleri kapsamakta olup, veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Kadın girişimci işletmelerde işletme yetenekleri ile işletme performansı arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre kadın girişimcilerin işletme yeteneği ölçeğinin alt boyutlarından; yönetim yetenekleri, üretim yetenekleri, pazarlama ve satış yetenekleri, bilgi sistemleri yeteneği, öğrenme yeteneği, lojistik yetenekler ve performans ölçeği arasında pozitif yönlü ve istatistikî olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Kadın Girişimci, Kaynak Tabanlı Görüş, Yetenek, Performans.

* Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF İşletme, El-mek: saritasahmet@gmail.com

A FIELD INVESTIGATION ON INVESTIGATION OF BUSINESS ENTERPRISES AND OPERATION PERFORMANCE ON ENTREPRENEURSHIP

ABSTRACT

The global business world, which is becoming more and more complex nowadays, changes the place of women in economic life and this affects the competitive power of women in business life. The desire to break away from factors such as economic freedom, a new social environment, the development of self-reliance and personality, and the promotion of social status are all leading to entrepreneurship. In this direction, it is a necessity for enterprises to keep pace with the globalized environment and to constantly evaluate their competitors in the sector. Contribution to women's workforce participation and entrepreneurship is an important element of sustainable development. Being able to provide competitive advantage together with the globalization process constitutes the main agenda of businesses that can determine the sources of competitiveness and capabilities. This research is aimed at examining the relationship between business performance and business performance of women entrepreneur firms operating in Antalya. The research covers women entrepreneurial enterprises operating in Antalya and survey method is used as data collection tool. Correlation analysis was used to determine the relationship between business performance and performance in women entrepreneurial enterprises. According to research findings, the subscales of the scale of business ability of female entrepreneurs; management skills, production skills, marketing and sales skills, information systems competence, learning ability, logistics skills and performance scale were found to be positively and statistically significant.

STRUCTURED ABSTRACT

The global business world, which is becoming more and more complex nowadays, change the place of women in economic life and this affects the competitive power of women in business life. The woman has to offer, working life, economic freedom, a new social environment, the development of self-confidence and personality, the rise of social status does not want to break that keeps drawing him to such factors as entrepreneurship. In this respect they adapt in a globalizing environment to the structure of enterprises and their competitors in the sector reviews is a must. Provide competitive advantage along with the globalization process, what is the source and creator of the competition ability of the basic agenda of enterprises of detection. The most important elements of sustainable competitive advantage, rule of recognising skills, business management skills, he began to pull on the attention. Creating competitive advantage with a little more strongly, rule of the given path. Literature review with resource-based approach to integrate the women entrepreneurs has been to coincide to a study, the competitive advantage of enterprises women entrepreneurs will be needed further thought of the existence of this it is thought that it should be filled in the gap. In this context, this study, women entrepreneurs with business skills in

enterprises, to convey the relationship between business performance. This aspect of the study will provide this missing security in the literature considering contributions are becoming even more important. Women's entrepreneurship, at the beginning of the business itself, the various risks exponentially towards the new initiatives, combined with administrative, financial, and social responsibilities on a daily basis, undertaking the management of own initiative with women is expressed as (Sinanoğlu Koç, 2005: 45). Women entrepreneurs as a venue outside the residence, on its behalf, it creates a business directly, or carrying out the work of other employees employed by the business in some way with public institutions and private organizations plans for the future of the business, contact author, are turning and the investment areas have a position at which the assumed risk of all kinds of women-run account (Çelik and Özdevecioğlu, 2001: 488; Ecevit, 1993:17-18). Resource-based approach will provide the competitive edge of enterprises in General, enterprises can implement a successful strategy has to out source and capabilities should develop (Ülgen and Mirze, 2014:77). This approach by addressing resource and capabilities are progressing towards internal factors external factors, with superior resources and capabilities in the long term compared to the competition can achieve a higher level of earnings (Barca and Esen, 2012: 100). More than the business external environment internal environment so resources and skills should be addressed refers (Karatay, 2011: 28). Research universe, mediterranean region, in the province of Antalya, the small and medium-sized enterprises of women entrepreneurs. Some of the businesses in question Antalya chamber of commerce and industry have been selected with simple random sampling method with the database. Investigation of quantitative research method has been used as a tool for survey data collection. The survey's ability to scale, and demographic features, organizational business performance scale. Data analysis was used SPSS for 22.0 package program. Normal distribution of data points to parametric tests. Research to determine the characteristics of the participants within the framework of the demographic analysis of the frequency and percentage of women entrepreneurs business capabilities to detect the relationship between business performance with simple correlation analysis. 35-41 individuals who participated in the survey, click while aged %51,0. %60,5 percent training state undergraduate degree. Research the company mission of %42,2 of respondents. The scale of the business skills questionnaire, measuring tools to measure in order to determine real property not scale validity analysis. Consists of seven original business capabilities, scale factor. A total of six factors as a result of factor analysis made. As a result of factor analysis, management capabilities, manufacturing capabilities, marketing and sales capabilities, information systems capability, ability to learn, is divided into 6 size logistics capabilities. Analysis of the total variance for the 6 factors that occurs as a result of scale description is %69,12. Performance scale consists of a total of 7 expression, one factor was carried out through a structure analysis. Likert scale the scale of business capabilities with the question 43,40 as a result of factor analysis is the reliability of the scale of the fallen expression 0,825. Through a single-factor structure Likert scale 7 has performance question the reliability of the scale of 0,870. For the purpose of business research capabilities scale child dimensions to determine the relationship between performance with simple correlation analysis were carried out. According

to the findings of research into women entrepreneurs are the ability to scale business child dimension; management capabilities, manufacturing capabilities, marketing and sales capabilities, information systems capability, ability to learn, the scale of logistics capabilities and performance, a significant relation between positive way and have been found to be statistically. (H1, H2, H3, H4, H5, H6) hypothesis is being considered, the (H7) hypothesis was rejected. In future research; study of different variables that are used in the provinces, in different sectors and of different sizes to different findings in enterprises can be tested whether. Addressed separately for women and men initiatives a differentiation between them by to determine whether it can be studied. On behalf of women to entrepreneurship, to promote women entrepreneurs can be arranged for conferences. Successful women entrepreneurs ' success stories and explained to people living in this region to highlight the importance of the place and her social life.

Keywords: Entrepreneur, Woman Entrepreneur, Source-Based Opinion, Ability, Performance.

Giriş

Günümüz hızla gelişen, değişen ve daha da karmaşık hale gelen rekabet ortamının arttığı küresel iş dünyasında, ekonomik hayatta bazı değişiklikleri beraberinde getirerek kadınları girişimciliğe yöneltmeye başlamaktadır. Girişimcilik özellikle sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte daha da önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü günümüzde bilgiye dayalı emeğin üretim üzerindeki ağırlığı günden geçtikçe artmaktadır. Bu bağlamda, girişimcilik kavramının yaratıcılık, yenileşme, farklılık ve yönetim faaliyetlerinin devamı niteliğinde ortaya çıktığı söylenebilir (Özkul, 2007: 344). Kadınların, çalışma hayatında rol almaya başlaması ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, büyümekte ve gelişmekte olan ekonomiler için önem arz etmektedir. Çünkü yeni iş sahaları oluşturarak potansiyel gücünü daha etkin hale getirmenin yolu kadın girişimciliğinin teşvik edilmesine bağlıdır. Kadın girişimci kavramı, genel olarak literatürde dinamik, bağımsız, özgüvenli, rekabetçi ve amaç yönelimli olarak ifade edilmektedir (Soysal, 2010:83). Kadınların girişimci olarak iş kurmak istemelerinin altında birden fazla neden yatmaktadır. Özellikle, “itme ve çekme” faktörleri önemli unsurlar olarak yer almaktadır. Kadınları iş kurmaya iten faktörler arasında; işsizlik kadınlara uygun olmayan iş koşulları ve kadınların cinsiyet ayrımcılığına uğramaları sayılabilmektedir. Bağımsızlık isteği, kendini gerçekleştirme isteği, aile ve iş sorumluluğu arasındaki dengeyi kurma isteği, kendi işinin patronu olma gibi çekme faktörleri de kadınları iş kurmaya yönelten faktörler arasında söylenebilir (Yetim, 2008, Hisrich ve Brush, 1989: 30).

İşletmeler varlıklarını devam ettirebilmek ve performanslarını arttırabilmek amacıyla mevcut kaynak ve yeteneklerini etkili ve verimli bir şekilde kullanmalıdırlar. İşletmeler kaynaklarının etkin kullanımıyla rekabet avantajı elde ederler. Ancak buradaki temel sorun kazanılan bu rekabet avantajının sürdürülebilirliğidir. Bu bağlamda rekabet avantajı ve onun sürdürülebilirliğini işletmenin performansı ile bir araya getiren bazı farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Bu bakış açılarından birini de kaynak temelli yaklaşım oluşturmaktadır. Kaynak temelli yaklaşım firma kaynaklarının sürdürülebilir rekabet avantajı sağlayacak bazı özelliklere sahip olması gerektiğini temeline dayanmaktadır (Barney, 1991: 99-100). Kaynak temelli yaklaşım, rekabet avantajı sağlamak için işletme yeteneklerini ve işletme faaliyetlerini etkin kullanımına imkân sağlayan bilgi ve becerilerin toplamı olarak ifade edilmektedir (Acar ve Zehir, 2008, :103).

Sürdürülebilir rekabet üstünlüğünü sağlayabilmenin en önemli unsurunun yetenekler olduğu düşünüldüğünde, işletme yönetimi dikkatini yetenekler üzerine çekmeye başlamıştır. Yeteneklere verilen önemle birlikte rekabet üstünlüğü sağlayabilmenin yolu biraz daha açılmıştır. Literatür taramasında doğrudan kadın girişimcilerin işletme yetenekleri ve performanslarına dayalı çalışmaya ulaşamamıştır. Bir başka ifade ile kadın girişimciler ile kaynak temelli yaklaşımı bütünleştiren bir araştırmaya rastlanılmamış olup, literatürde rekabet üstünlüğü sağlamada özellikle kadın girişimcilerin rolünün gün geçtikçe önemli hale geldiği ve işletmelerin rekabet avantajı sağlamasında kadın girişimcilerin varlığına daha da ihtiyaç duyulacağı düşüncesinden hareketle literatürdeki bu boşluğun doldurulması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma, kadın girişimci işletmelerde işletme yetenekleri ile işletme performansı arasındaki ilişkiyi irdelemek amacıyla yapılmıştır. Bu yönüyle de çalışma literatürdeki bu eksikliğe ilişkin sağlayacağı katkı göz önünde bulundurulduğunda daha da önemli hale gelmektedir.

Çalışmanın amaçlarına ulaşmak için, ilk olarak kadın girişimciler, kaynak temelli yaklaşım, işletme yetenekleri ve boyutları kavramları özetlenmiştir. Devamında araştırmanın amaçlarına uygun olarak kadın girişimci işletmelerde işletme yetenekleri ve performansı arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak için yöntem bölümü detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Takip eden bölümde analizler gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçların yorumlanıp önerilerin sunulması ile çalışma son bulmuştur.

Kadın Girişimciler

Kadın girişimciyi bazı yazarlar; evinin dışında, kendi hesabına/ortaklık halinde bir veya birden fazla işyeri bulunan; bir mal veya hizmet üreten, pazarlayan ve bütün işletme faaliyetlerine ilişkin kararlar alıp uygulayan, işi ile ilgili olarak ilişki kurduğu gerçek kişiler ve tüzel kişiler hakkında söz sahibi olan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Müftüoğlu, 2000: 69; Ecevit, 1993: 20; Gürol 2000:25). Başka bir ifadeye göre kadın girişimcilik, işletmenin başında kendisi bulunup, çeşitli risklere de katlanarak yeni girişimlere yönelen, yönetsel, finansal ve toplumsal sorumlulukları ile birlikte günlük olarak işletmesinin yönetimini kendi inisiyatifi ile üstlenen kadın olarak ifade edilmektedir (Sinanoğlu Koç, 2005: 45).

Kadın girişimci ikamet ettiği ev dışındaki bir mekânı işyeri olarak kullanıp, kendi adına oluşturduğu bir işletmede, doğrudan kendisi ya da iş verdiği diğer çalışanlarıyla çalışmasını yürüten, işinin gereği bir şekilde kamu kurumları ve özel kuruluşlar ile temas kuran, işletmenin geleceğine ilişkin planlar hazırlayan, yatırıma yönelen ve kullanım alanlarında söz sahibi konumunda olan, işletmesi hesabına her türlü riski üstlenmiş olan kişilerdir. Bu kapsamda, bir meslek alanında eğitim aldıktan sonra, alanına ilişkin mesleki çalışma icra etmekte olan kadınlar, hiçbir risk almadan çalışma gerçekleştirdikleri için girişimci kabul edilmemektedirler (Çelik ve Özdevecioğlu, 2001: 488; Ecevit, 1993:17-18). Dünyada kadınları genel olarak girişimciliğe yönlendiren ilk faktör gelir elde ederek ihtiyaç giderme düşüncesidir. Ayrıca işsiz olmak ve daha farklı ekonomik seçeneklerin olmaması da girişimciliğe doğru kadınları iten faktörler olarak sıralanmaktadır. Kadınları girişimcilik konusunda cezbeden faktörler; bağımsızlık isteği, kendini gerçekleştirebilme ve başarılı olma ihtiyacı, yaşama hoşnutluğunu arttırabilme potansiyeli, kendi yaşamını kontrol edebilme arzusu, kendi kendinin patronu olabilme düşüncesi, deneyim kazanma, sosyal hedeflere ulaşabilme isteği, esnek çalışma zamanına ihtiyaç hissedilmesi, kendisine ve ailesine yönelik gelir arzusu ve mali bağımsızlık, işinden tatmin olma ve kişisel gelişim sağlama, kendi kaderinin kontrolü altında olması gibi çeşitli sebepler olarak sıralanabilmektedir (Keskin, 2014: 84-90).

Kadın girişimcilere yönelik, literatürdeki bazı çalışmalar incelendiğinde; Robert ve Hisrich (1986) tarafından yapılan çalışma, kadınlara yönelik geniş kapsamlı bir kariyer modeli geliştirdiklerini göstermektedir. Brush ve Hisrich (1997)'in yaptıkları çalışmada ise bir işletmenin sahibi olan kadınların, performanslarını etkileyen kişisel kriterler açıklanmıştır. O' Neill RC ve Laetitia Viljoen (2001) tarafından; kadın girişimcilerin karşılaştıkları çeşitli sorunların, girişimde

bulunan kadınların desteklenmesi amacına yönelik genel içerikli uygulamaların ve Güney Afrikalı kadın girişimcilerle ilgili genel olarak yaptıkları yorumları ile çeşitli engellerin ve fırsatların açıklamasını yapmışlardır. Bedük (2005) kadının toplum içindeki yerinden ve öneminden bahsettikten sonra, girişimci kadınların sorunlarını belirleyerek, çeşitli öneriler ortaya koymuştur. Zamantılı (2008) ise çalışmasında, tekstil alanında ve bilgi işlem sektörüne yer alan girişimci kadınlar tarafından uygulanmak üzere, rol çatışması ile ilgili bazı çözüm önerileri getirmiştir. Soysal (2010)'ın yayınlanan makalesinde; girişimci kadınların kişiliğine ilişkin yapıları açıklanmış, yaşadıkları çeşitli sorunlar ortaya konulmuş ve girişimde bulunacak kadınlara bazı öneriler sunulmuştur. Bu bağlamda, çalışma hayatına başlayacak kadınlar için çeşitli stratejiler ve politikalar da açıklanmıştır. Özdemir (2010) çalışmasında; kadınları etkileyen motivasyon faktörlerini incelemiş, onları çeken ve iten faktörleri, öz benlerinin kişilik faktörlerini ortaya koymuştur. Esin (2011) ise gerçekleştirdiği çalışmada; Aydın ilinde bulunan kadın girişimcilerin iş yaşamındaki ve toplumsal sorunlarını, erkek girişimciler ile karşılaştırılmalarını, Aydın İş Kadınları Derneği'nin ne ölçüde tanınmakta olduğunu ve girişimci kadınları desteklemek üzere yapılan faaliyetlerin analizini gerçekleştirmiştir. Çakıcı (2003: 87-88)'nın Mersin'deki 160 kadın girişimci üzerinde yapmış olduğu çalışmada; bağımsız çalışabilme, kazanç elde edebilme, ve sosyal yaşam sürebilme istekleri gibi faktörlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Çelik ve Özdevecioğlu (2001) tarafından Nevşehir'de yapılan araştırmada, kadınların girişimci olma isteklerinin nedenleri incelendiğinde daha çok; eşin ölümü, ailenin ek gelir elde etmesi, kendini ispatlama ve mesleki olarak edinilmiş tecrübelerin ticari hayatta uygulanması gibi faktörlerin etkili olduğu anlaşılmıştır. Tan (2006: 529)'ın Kastamonu'da yaptığı çalışmada ise; birtakım faktörlerin kadınların iş kurma sebepleri olduğu belirtilmiştir.

Kadınların girişimciliğe yönelmelerinde ortak faktörler olsa da bu faktörlerin ülkelere göre farklılıklar içerdiği görülmektedirler. Bu kapsamda kadının içinde yaşadığı toplumun kültürel yapısı, girişimcilik ruhunun oluşması için temel etkidir. Toplumun ekonomik anlamda gelişmişlik seviyesi de girişimcilik ruhuyla bağlantılıdır (Durak, 2011: 195). İleri düzeyde gelişmiş ülkelerde kadınlar, girişimciliğe yönelimlerinde genellikle çeken faktörlerin etkisinde iken, henüz gelişmekte olan çeşitli ülkelerdeki kadınların girişimciliğe yönelmelerinde temel etkinin daha fazla, iten faktörler olduğu bilinmektedir (Özdemir, 2010: 122).

Kaynak Temelli Yaklaşım

İlk olarak 1930'lu yıllarda Chamberlin (1933) ve Robinson (1933) tarafından, işletme kaynaklarının rekabete ilişkin etkisinde bahsedilmiştir. Bu düşüncüyü daha sonra Penrose (1959) geliştirilmiştir. Rekabet avantajının sürdürülebilirliğini, işletmeler tarafından sahip olunan kaynaklar nispetinde görmekte olan, kaynak temelli yaklaşım ile ilgili ilk katkılar ise Edith Penrose (1959) tarafından gerçekleştirilmiştir. Penrose; işletmelerin yönetsel çalışma birimlerinden daha da fazlası olduğunu, çok çeşitli zamana yayılmış olan üretimle ilgili kaynaklar çerçevesinde meydana gelen bütünsel bir yapı olduğunu, işletmelerin ise tek başlarına endüstride yer almadıklarını, rekabet halinde bulunduklarını ifade etmektedir. Kaynak temelli yaklaşım, özellikle 1984 yılından başlayıp bugüne kadar çok sayıda araştırmacının yaptığı katkılarla gelişmiştir. Wernerfelt tarafından (1984) *Strategic Management Journal*'da yayımlanan makale, stratejik yönetim alanı kapsamında kaynak temelli yaklaşım konusunu içeren ilk sistematik araştırma olduğu bilgisi ile kabul görmektedir. Bu çalışmayla aynı tarihlere denk gelen Rumelt'in (1984), ardından Barney'in (1986) ve takiben Dierickx ve Cool'un (1989) çalışmaları kaynak temelli yaklaşımın stratejik yönetim alanında kabul görmesini sağlamıştır.

Bazı yazarlar (Jacobsen, 1988; Day ve Wensley, 1988; Grant, 1991; Barney, 1991; Rumelt, 1991; Amit ve Schoemaker, 1993; Day, 1994; Gordon, 2005; Janney ve Dess, 2006) "kaynaklar ve yetenekleri rekabet üstünlüğü kazanmanın gereği" olarak yorumlamaktadırlar. Kaynak temelli bakış, firmanın sahip olduğu eşsiz kaynaklardan üretilen rekabet üstünlüğüne odaklanmaktadır. Firmaların rekabet üstünlüğü kaynaklarını anlamak stratejik yönetim alanının önemli çalışma alanı olmuştur.

Güçlü rekabet üstünlüğünün kaynakları üzerine çoğu araştırma ya bir firmanın fırsat ve tehditlerini, güçlü ve zayıf yönlerini tanımlayarak ayırt eder (Porter, 1980) veya stratejilerin seçiminde bunların nasıl uygun olacağını analiz etmektedir (Penrose, 1959; Hofer & Schendel, 1978). Kaynak temelli yaklaşımın en dikkat çeken özelliği, firmanın içsel güçlerine odaklanmasıdır. Bu yaklaşım Penrose (1959)'ın öncü çalışmasıyla oldukça bağlantılıdır. En son firma kaynaklarının firma stratejisinin oluşumunda destekleyici rolü üzerinde durulmuştur (Grant, 1991). Temelde kaynak temelli bakış, firmayı bir araya getirdiği kaynaklar açısından tarif etmektedir. Penrose (1959), bir firma varlığının sadece tek bir birimden ibaret olmadığını, bir kaynaklar demeti olduğunu vurgulamaktadır.

Kaynak temelli yaklaşım, genel olarak işletmelerin rekabet üstünlüğü sağlayacak işletmelerin başarılı bir strateji uygulayabilmesi için sahip olduğu kaynak ve yetenekleri ortaya çıkarıp geliştirmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Ülgen ve Mirze, 2014: 77). Bu yaklaşım kaynak ve yetenekleri ele alarak dış faktörlerden iç faktörlere doğru ilerlemekte, üstün kaynak ve yetenekleri ile uzun dönemde rakiplerine göre daha yüksek düzeyde kazanç elde edebilmektedirler (Barca ve Esen, 2012: 100). İşletmenin dış çevresinden daha çok iç çevresine yani kaynaklarının ve yeteneklerinin ele alınması gerektiğini ifade etmektedir (Karatay, 2011: 28). Kısaca rakiplerine karşı rekabet avantajı elde edebilmek için benzersiz kaynaklara sahip olmalı ve bunları stratejik olarak kullanabilmelidir (Papatya, 2007: 52). Kaynak temelli bakış açısına sahip işletmelerin, rekabet çevresini statik değil de dinamik ve sürekli değişken kabul ettiğinden geleceğe odaklanmak ve bunu yaparken de yaratıcı olması gerekmektedir (Karacaoğlu, 2006: 84).

İşletme Yetenekleri ve Boyutları

Reed ve DeFilippi'ye (1990), göre yeteneklerin kaynağı rekabete bağlı olarak işletme içerisindeki kaynaklardan ve becerilerden faydalanılarak işletme tarafından üretilmiştir. Kaynakların kazanılması daha kolay iken, yetenekler ise kazanılmış olan pazardaki kaynakların kullanımı ve işletme faaliyetleriyle birlikte işletmenin kendi içerisinde geliştirilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Reed ve DeFilippi, 1990: 88-89).

Yetenekler, işletmelerin stratejilerini geliştirme aşamasında kaynaklardan yararlanabilme becerisi şeklinde ifade edilmektedir (Papatya vd., 2015: 6). Yetenekler; işletmelerin sermaye, makineler, teçhizat, binalar gibi somut varlıkları ve patent, know-how, marka gibi soyut varlıklarının yanında işletmelerin bu kaynakları birlikte, amacına uygun bir şekilde kullanarak bir "iş yapabilmek" kapasitesini nitelemektedir (Ülgen ve Mirze, 2004: 120). İşletme yeteneği aynı zamanda; işletmeye ait somut ve soyut varlıkları amacına uygun şekilde kullanabilmesidir (Ülgen vd., 2014: 117). Kaynaklar maddi ve maddi olmayan şeklinde sınıflandırılmaktadır. Maddi kaynakları; sermaye, sermayeye erişim ve fiziksel yerleşim oluşturmaktadır. Maddi olmayan kaynakları; bilgi, beceri, girişimcilik yönelimi, itibar olarak düşünmek mümkündür (Runyan, 2006). İşletmelerin rekabet avantajı sağlaması, büyümesi sahip olduğu kaynaklar ile üstün yeteneklerine bağlıdır. Bunlar sürdürülebilir rekabet üstünlüğü kazanılmasında temeli oluşturmaktadır (Peteraf, 1993). Grant (1991) ve Azzone (1996) ise; kaynakları; finansal kaynaklar, fiziksel kaynaklar, insan kaynakları, teknolojik kaynaklar, organizasyonel kaynaklar olarak sınıflandırmıştır. Hall (1992), Zahara (1993), somut kaynakları; insan, finansal veya fiziksel kaynaklar; soyut kaynakları da organizasyon, bilgi veya patent şeklinde sınıflandırmışlardır. Prahalad ve Hamel (1989, 1994), Grant (1991), yetkinlik ve beceri kavramlarını ele almıştır (Rangone, 1999: 34).

İşletmelerin uzun dönemdeki rekabetinin rakiplerinden farklı, taklit edilmesi zor olan ve ikamesi olmayan ürünler geliştirmeye dayalı olduğu görüşüne dayanan katkılar da Grant (1991), Peteraf (1993), Collis ve Montgomery (1995), Barney (1991), Prahalad ve Hamel (1990, 1994), tarafından yapılmıştır. Değerli, az bulunan, taklit edilemeyen kaynakların varlığı işletmelerde rekabet üstünlüğü sağlamaktadır. Eğer işletmelerin sahip olduğu kaynaklar taklit edilebiliyorsa bu durumda işletmelerin sahip olduğu rekabet avantajları çok uzun sürmemektedir. İşletmenin rekabet avantajı sağlaması; sahip olduğu kaynakların kolay bir şekilde taklit edilmemesine ya da rakiplerinin

bu kaynaklara kolay bir şekilde sahip olamamasına bağlıdır (Sarvan vd., 2013: 35-36). İşletmelerin sahip olduğu kaynak ve yetenekler büyük bir öneme sahiptir. Bu noktada temel yetenek kavramı ortaya çıkmaktadır (Bakırtaş, 2008: 102). Bir şirketin yeteneklerini başarılı bir şekilde tanımlayabilmesi ve kullanabilmesi diğer yetenek, beceri ve kabiliyet kavramları ile temel yetenek arasındaki farkı ayırt etmesi gerekir. Örneğin; eğer bir yönetici orta büyüklükteki bir işletmedeki temel yetenekleri sayarken 40-50 “yetenek” ten söz ediyorsa, kastettiği, yetenekten çok temel becerileridir (Koçel, 2003: 387-388). Kaynakların değerli olmasının yanında aynı zamanda az bulunur olması da gerekmektedir. Çünkü az sayıda işletmeler değerli kaynaklara sahiptir ve rekabet avantajını bu şekilde sağlayabilirler (Barney, 1991: 101). Firma faaliyetinde yer alan her türlü süreç işletmenin varlığını sürdürmesine katkıda bulunurken, işletmenin temel başarısının asıl kaynağı temel yetenekleridir. Temel yetenekler işletmelerin rekabet avantajı sağlamasında ve işletme değerinin de yükselmesinde önemli bir faktördür (Bakırtaş, 2008: 111).

Yönetim Yetenekleri: Kaynak temelli yaklaşım yönetsel yeteneklerin çalışanların becerilerinin hazırlanmasında, motivasyonda ve örgütsel seviyedeki yeteneklerin örgütsel sistemler, yapılar ve süreçler ile birlikte elde edilebilmesinde kritik bir rol oynadığını kabul eder (Teece vd., 1997). Büyümekte olan işletmelerde rekabetin artması, pazar alanının genişlemesi, farklı alanlara girilmesi ve yatırım hacminin artmasıyla, öngörme, planlama gibi yönetim işlevleri ağırlık kazanır (Müftüoğlu, 2002: 223). Yönetsel yetenekler, işletme yöneticilerinin yarattığı, işletmeye yerleştirdiği ve yeniden biçimlendirdiği örgütsel kaynak ve beceriler ile ilgili yetenekleri kapsamaktadır. Yöneticiler, yönetsel kararların örgütün kaynak ve yetenek tabanında icra edilmesinden dolayı, işletmelerin kaynak ve yeteneklerindeki farklılıklar yönetsel kararlarda da farklılıklara yol açabilir (Adner ve Helfat, 2003). Ayrıca, bu konudaki literatüre dayanarak yüksek derecedeki işletme performansının yönetim yetenekleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Thompson ve Heron, 2005).

Üretim Yetenekleri: İşletmede girdilerin çıktılara dönüşmesi sürecinde gerekli olan mühendislik faaliyetlerinin, ürün kalitesini, dağıtım ve satış sonrası hizmetleri de kapsayan bölümü ürün yeteneği olarak belirtilmektedir (Celuch, vd., 2002). İşletme dünyasında küreselleşme ile birlikte dünyanın her tarafında irili ufaklı rakiplerin pazara girdiği yoğun bir rekabet ortamı oluşmuştur. Gelişen iletişim teknolojileri ve artan refah ile birlikte müşterilerin istek ve beklentileri artmaya başlamıştır (Kotler, 1997:182). Global rekabet ortamı içerisinde bir işletmenin ürünlerinin dayanıklılığı ve müşterilerinin ürünlerine güveni rekabet avantajı yaratan bir yetenek olarak görülmektedir (Ries ve Trout, 1997:167).

Pazarlama ve Satış Yetenekleri: Küreselleşme ortamının hızla arttığı dönemde işletmelerin rekabet avantajı sağlamasında pazarlama ve satış yeteneklerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Satış yetenekleri de dâhil olmak üzere işletmenin pazarlama yeteneğinin açıklarken işletme tarafından rekabetçi pazarlama süreçlerini incelemek önemlidir.

Bilgi Sistemleri Yeteneği: İşletmeler, bireysel ve grup olarak örgüt içindeki davranışları örgütün amaçlarıyla uyumlaştırmak için etkili bir iletişim kurmalıdır. Bu bağlamda; örgütler çok yönlü ve çevresel ilişkilere yönelik bilimsel ve sistematik bir iletişim sistemi kurmalıdırlar (Halis, 2000:530). Günümüzde ise örgütlerin ihtiyacı olan bilgiyi bilgi sistemleri sağlamaktadır. Bilgi sistemleri bir örgütün taşıdığı misyonu gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu bilgiyi yönetecek kaynaklarla ilgili bir kavramdır (Griffin, 1996:667). Bilgi sistemi, teknik olarak bilginin toplanması, işlenmesi, depolanması ve dağıtılmasında kullanılan birbirleriyle ilişkili unsurların, karar verme ve kontrolü destekleyici şekilde işletmelerde kullanılması şeklinde de ifade edilebilir. Bilgi sistemleri teknolojisinin öncelikli temel amacı ise, yönetim faaliyetinde, karar almada örgütün yapısal işleyişini kontrol etmeye yardımcı olacak bilginin toplanması, işlenmesi ve iletilmesi sürecidir (Lewis, Goodman ve Fandt, 1995:599).

Öğrenme Yeteneği: Sürekli değişen ve gelişen çevre faktörleri, küresel rekabet ortamı ile yeni teknolojik gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Rekabet avantajının kazanılması için yeni bilgi ve teknolojilerin oluşturulmasına, geliştirilmesine bağlıdır (Hitt, Keats ve De Marie, 1998). Örgütsel öğrenme yeteneği ise sürdürülebilir rekabet avantajı için önem arz etmektedir (De Geus, 1988). Öğrenme yeteneği sayesinde rekabet ortamı içerisindeki işletmeler avantaj sağlamak, ayakta kalabilmek ve sürdürülebilirliklerini koruyabilmektedir (Slater ve Narver, 1995).

Lojistik Yetenekler: Lojistik yetenekler tam zamanında ve diğer zaman temelli rekabetçi stratejilerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için önemli bir yetenek olarak ifade edilmektedir (Daugherty ve Pittman 1995). Lojistik yönetim literatürüne, lojistik yeteneklerin işletme performansı ve rekabet avantajı üzerine etkilerini inceleyen çok sayıda çalışmayla katkı yapılmıştır (Daugherty ve Pittman, 1995; Morash vd., 1996).

İşletme Yetenekleri İle İşletme Performansı Arasındaki İlişki

İşletme yetenekleri, örgütün kendisinin değişmesi ile finansal ve stratejik dönüşüm kapasitesini ifade etmektedir. Birçok durumda işletme yetenekleri başarılı işletmeleri başarısızlardan ayırt eden rekabet avantajının kaynağı haline gelirler (Ulrich, 1987). Rekabet avantajına sahip işletmelerde bunun göstergesi olarak birçok performans göstergesi kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları; yeni müşterilerin oranı, geliştirilen yeni ürünlerin oranı, tatmin edilen mevcut müşterilerin oranı, mevcut ürünlerin geliştirilmesi ve yaratıcı yeniliklerdir. İfade edilen rekabet avantajına sahip olan işletmeler olumlu işletme performansı elde ederek (Celuch vd. 2002; Day, 1994b; Kaleka, 2002) büyüme (Grant, 1991; Peteraf, 1993; Andersen ve Kheam, 1998) ve karlılık (Yamin vd. 1999; Sadler, 2003: 166) yönünde pozitif etkiye sahip olacaklardır.

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Antalya’da faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklüğe sahip işletmelerdeki kadın girişimcilerdeki işletme yetenekleri ve işletme performansları arasındaki ilişkiyi tespit etmektir.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında işletme yetenekleri ile performans arasında bir ilişki olabileceği ve işletme yetenekleri alt boyutlarının performans düzeylerini etkileyebileceği düşünülerek aşağıdaki hipotezler önerilmektedir:

Araştırmanın Hipotezleri

- H₁: İşletme yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1a}: Yönetim yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1b}: Üretim yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1c}: Pazarlama ve satış yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1d}: Bilgi sistemleri yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1e}: Öğrenme yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1f}: Lojistik yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1g}: Dış ilişkiler yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Aracı

Araştırma evrenini, Akdeniz Bölgesinin Antalya ilinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli kadın girişimci işletmeler oluşturmaktadır. Söz konusu işletmelerin bazıları Antalya Ticaret

ve Sanayi Odası veri tabanından basit tesadüfî örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Basit tesadüfî örnekleme, tanımlanan evrendeki her elemanın, “eşit” ve “bağımsız” bir şekilde seçilme şansına sahip olduğu bir örnekleme yöntemidir. Bu yöntemde her eleman eşit seçilme şansına sahip olmakta ve birisinin seçilmesi diğerinin seçilmesine herhangi bir engel teşkil etmeyip aynı zamanda etki etmemesini gerektirmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 137). Ardından, soru formları seçilen işletmelerin üst düzey kadın yetkililerine çalışmanın amacı ve içeriğini açıklayan bir yazı ekinde elektronik posta ile gönderilmiştir.

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup, veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Ankette demografik özellikler, örgütsel işletme yeteneği ölçeği ve performans ölçeği kullanılmıştır. Performansın ölçülmesinde Venkatraman’ın (1989) tarafından son hali Sarvan vd., (2013), tarafından verilen özgün performans ölçeği sektöre uyarlanarak 7 madde hazırlanmış, sütun başlıkları “tatminkâr değil / az tatminkâr / orta / tatminkâr / çok tatminkâr” olmak üzere beşli bir ölçek oluşturulmuştur. Türkçeye ve Türk işletmelerinin örgütsel yapısına uygun bir araştırma ölçeği; Acar ve Zehir (2009), tarafından geçerlilik ve güvenilirliği ispatlanan örgütsel yetenekler ölçeği 7 boyutlu 43 soruluk bir ölçek olup, sütun başlıkları 5’li Likert tipi ölçek halinde hazırlanmıştır. “Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1)” şeklinde sıralanmaktadır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilere, sonuçların gizli tutulacağı vurgulanmış gönüllü katılmaları istenmiştir. Analiz sürecinde soru formları önce gözden geçirilmiş ve eksik işaretleme yaptığı tespit edilen 7 katılımcının soru formu araştırma dışı bırakılmış; eksiksiz olduğu tespit edilen toplam 102 adet anket formu analize dâhil edilmiştir. Anketler sorularına yanıtlar e-posta yoluyla ve yüz yüze görüşme ile alınmaya çalışılmıştır.

Analiz ve Bulgular

Verilerin analizleri için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Normal dağılım; parametrik testlerin yapılabilmesi için kullanılan varsayımlardan biridir (Durmuş vd., 2013: 65). Elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmek için önce Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve anlamlılık değerinin 0,005’ten küçük olduğu tespit edildiği için normal dağılıma uymadığı düşünülmüştür. İkinci bir adım olarak, skewness ve kurtosis değerlerine bakılmış ve bu değerlerin +1,5, -1,5 arasında olduğu saptandığı için verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2013). Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler tercih edilmiştir. Araştırma çerçevesinde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için frekans ve yüzde analizi, kadın girişimcilerin firmalarının işletme yetenekleri ile işletme performansı arasındaki ilişkinin irdelenmesini tespit etmek için basit korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

Tablo 1. Demografik Değişkenler

Demografik Özellikler	N	%
Yaş		
35-41	52	51,0
42-48	34	33,0
49-55	15	15,0
56 ve üzeri	1	1,0
Eğitim Durumu		
İlköğretim	6	6,0
Ortaöğretim	21	20,5
Lisans	62	60,5
Yüksek Lisans	11	11,0
Doktora	2	2,0
Firmadaki Görevi		
Yönetici	43	42,2
Finans	33	32,3
Şirket Ortağı	26	25,5

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %51,0'i 35-41 yaş aralığında iken %60,5'inin eğitim durumu lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %42,2'sinin firmadaki görevi yöneticidir (Tablo 1).

Çalışmaya esas olan ölçeklerde aranan yapısal geçerlilikleri saptayabilmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Katılımcılardan alınan verilerin faktör analizine ne derece uyumlu olduğunun tespit edilmesinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett test yöntemleri kullanılmaktadır. 0,5 oransal değerinin üzerinde elde edilen KMO değerinin yüksek çıkması ve Barlett testinin anlamlı seviyede çıkması araştırma için önemlidir (Kalaycı, 2006: 321-322). Bununla beraber, faktör analizi ile elde edilen maddelere ilişkin faktör yükleri değerlerinin 0,45'ten yüksek olması seçim için iyi bir ölçü olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2007: 134).

İşletme yetenekleri ölçeği soru formunun, ölçmesi gereken özelliği gerçekten ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla geçerlilik analizi yapılmıştır. Bu amaçla sosyal bilimlerde araştırmalarında en yaygın olarak kullanılan yapı geçerliliği ölçülmüştür. KMO değeri 0,878 olarak bulunmuştur. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğini test eden ve sıfır ile bir arasında değişen KMO değerinin 1'e yakın olması örneklemin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasındaki yeterli korelasyon olup olmadığını gösteren Bartlett Test (Bartlett Test of Sphericity) değeri ise 145,09'dur ve anlamlılık seviyesi $p=0,000$ 'dır, dolayısıyla anlamlıdır. Performans ölçeği KMO değeri 0,911 olarak bulunmuştur. Değişkenler arasındaki yeterli korelasyon olup olmadığını gösteren Bartlett Test (Bartlett Test of Sphericity) değeri ise 1103,27'dir ve anlamlılık seviyesi $p=0,000$ 'dır, dolayısıyla anlamlıdır. Oluşan tüm göstergeler açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının kabul edilebilir sınırlarda olduğunu göstermektedir (Lewis-Beck, 1994).

İşletme yetenekleri ölçeğinin orijinali yedi faktörden oluşmaktadır. Yapılan faktör analizi sonucunda toplam altı faktör oluşmuştur. Bu faktörlerden birine bir ifade düştüğü saptanmıştır. Bu durum elde edilen verilerin teoriyi tam anlamıyla yansıtmadığını göstermektedir. Zaten her örneğin, teoriyi tam olarak karşılaması istatistikî açıdan mümkün değildir. Ayrıca soruların başka bir kültürel dokuda hazırlanmış ve yabancı bir dilden tercüme edilmiş olması, algılama ve yorumlama sürecinde, kültürel uyumsuzluklar dolayısıyla ifadelerin ülkemiz gerçekleri ile örtüşmemiş olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Sonuçta Acar ve Zehir (2009), tarafından geçerlilik ve güvenilirliği ispatlanan örgütsel yetenek ölçeği 7 boyutlu 43 soruluk bir ölçek olup, yönetim yetenekleri, üretim yetenekleri, pazarlama ve satış yetenekleri, bilgi sistemleri yeteneği, öğrenme yeteneği, lojistik yetenekler ve dış ilişkiler yetenekleri boyutlarından oluşmaktadır. Bu faktörlerden "dış ilişkiler yetenekleri" boyutuna tek bir ifade düştüğü için analiz dışı bırakılmıştır. Tek başına bir faktör gibi görünen ve tam olarak hangi faktöre ait olduğu belirsiz olan ifadelerden her denemede bir tanesi analizden çıkartılarak, kabul edilebilir düzeyde bir sonuç elde edilene kadar faktör analizi yeniden uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda, "İş ortaklarınızla iş yapma sürecinde ortaya çıkan fayda ve riskleri onlarla paylaşabilme derecesi", "İş ortaklarınızla iş yapma sürecinde onlarla kültür ve politikalarınızın bağdaşma derecesi", "Dış çevre için anlamlı bilgileri teşhis etme ve katkıda bulunma yeteneği", yani 41,43,31 numaralı ifadeler analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak ölçek; yönetim yetenekleri, üretim yetenekleri, pazarlama ve satış yetenekleri, bilgi sistemleri yeteneği, öğrenme yeteneği, lojistik yetenekler olarak 6 boyuta (faktöre) ayrılmıştır. Analiz sonucunda oluşan 6 faktörün ölçeğe ilişkin toplam varyansı açıklama oranı %69,12'dir. Bu oran yazında belirtilen sınırın (%60) üzerindedir (Özdamar, 2002). Performans ölçeği toplam 7 ifadeden oluşmakta olup, tek faktörlü bir yapı üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir.

İşletme yetenekleri ölçeğinde ilk faktör varyansın yaklaşık %41'ini açıklamaktadır. Varimax yöntemi ile faktör analizi tekrarlandığında faktör 1'in döndürülmüş katsayısı %41'den %26'ya düştüğü gözlenmektedir. Toplam açıklanan varyansa bakıldığında, ölçekte özdeğeri 1'den büyük 6 faktör görülmektedir. İlk faktör (özdeğeri 9,406) varyansın %26,0'ını açıklarken ikinci faktör (özdeğeri 5,341) varyansın %20,5'ini, üçüncü faktör (özdeğeri 2,764) varyansın %31,1'ini, dördüncü

faktör (özdeğeri 2,577) varyansın %41,0'ını, beşinci faktör (özdeğeri 2,347) varyansın %54,1'ini, altıncı faktör (özdeğeri 1,097) varyansın %69,12'sini açıklamaktadır. Faktör sayısına karar verilirken, özdeğerler ve faktör yükleri dikkate alındığında ölçeğin altı faktörlü olduğu tespit edilmiştir. Oluşan tüm göstergeler açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının kabul edilebilir sınırlarda olduğunu göstermektedir (Lewis-Beck, 1994).

Güvenilirliği hesaplamının en yaygın yöntemi olan iç tutarlılık kapsamında hesaplanan Cronbach Alfa değeri bir korelasyon katsayısı olarak yorumlanmakta ve sıfır ile bir arasında değişmektedir. Analizden sorun yaratan ifadeler çıkarıldıktan sonra yapılan faktör analizi ile elde edilen bulguların güvenilirliği Cronbach Alfa istatistiği ile test edilmiştir. Cronbach Alfa değerinin 0,70'in üzerinde olması güvenilirliğin yüksek olduğunu göstermektedir (Hair vd., 1998: 118). Likert ölçekli 43 soruya sahip işletme yetenekleri ölçeği, faktör analizi sonucunda 40 ifadeye düşmüş olup, ölçeğin güvenilirliği 0,825 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,70'den büyük olduğu için güvenilirliği yüksek düzeyde çıkmıştır. İşletme yetenekleri alt boyutlarından; yönetim yetenekleri, toplam 6 ifadeden oluşmaktadır ve elde edilen değer kabul edilir bir seviyededir (0,73). Üretim yetenekleri, toplam 8 ifadeden oluşmaktadır ve elde edilen değer kabul edilir bir seviyededir (0,77). Pazarlama ve satış yetenekleri, toplam 5 ifadeden oluşmaktadır ve elde edilen değer kabul edilir bir seviyededir (0,80). Bilgi sistemleri yeteneği, toplam 4 ifadeden oluşmaktadır ve elde edilen değer kabul edilir bir seviyededir (0,82). Öğrenme yeteneği, toplam 9 ifadeden oluşmaktadır ve elde edilen değer kabul edilir bir seviyededir (0,77). Lojistik yetenekler, toplam 8 ifadeden oluşmaktadır ve elde edilen değer kabul edilir bir seviyededir (0,83). Sonuç olarak, çalışmada bazı ifadelerle ilgili olarak gerçekleşen sorunlar ayıklandıktan sonra ulaşılan noktada çalışma geçerli ve güvenilir. Tek faktörlü bir yapı üzerinden Likert ölçekli 7 soruya sahip performans ölçeğinin güvenilirliği 0,870 olarak bulunmuş ve bu değer 0,70'den büyük olduğu için ölçeğin güvenilirliği yüksek düzeyde çıkmıştır (Hair vd., 1998: 118).

Tablo 2. İşletme Yetenekleri Envanteri ile Performans Envanterine Ait Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Yönetim Yeteneği	Üretim Yeteneği	Pazarlama ve Satış Yetenekleri	Bilgi Sağlama Yetenekleri	Öğrenme Yetenekleri	Lojistik Yetenekler	Kabul/Ret
Yönetim Yeteneği Significant	4,05	1 ,000						Kabul
Üretim Yeteneği Significant	3,95	,68** ,000	1 ,000					Kabul
Pazarlama ve Satış Yetenekleri Significant	3,80	,76** ,000	,71** ,000	1 ,000				Kabul
Bilgi Sağlama Yetenekleri Significant	3,57	,69** ,000	,75** ,000	,82** ,000	1 ,000			Kabul
Öğrenme Yetenekleri Significant	2,97	,72** ,000	,79** ,000	,85** ,000	,74** ,000	1 ,000		Kabul
Lojistik Yetenekler Significant	3,46	,77** ,000	,67** ,000	,74** ,000	,72** ,000	,80** ,000	1 ,000	Kabul
Performans Significant	3,97	82** ,001	,77** ,001	,80** ,000	,75** ,004	,84** ,000	,79** ,002	Kabul

(**0.01<p)

Tablo 2 incelendiğinde, işletme yetenekleri ölçeğinin yönetim yeteneği alt boyutu ile performans arasında pozitif yönlü ($r:0,82$, $p<0.01$) (H_{1a} Kabul), üretim yeteneği alt boyutu ile performans arasında pozitif yönlü ($r:0,77$, $p<0.01$) (H_{1b} Kabul), pazarlama ve satış yeteneği ile performans arasında pozitif yönlü ($r:0,80$, $p<0.01$) (H_{1c} Kabul), bilgi sistemleri yeteneği alt boyutu ile performans arasında pozitif yönlü ($r:0,75$, $p<0.01$) (H_{1d} Kabul), öğrenme yeteneği alt boyutu ile performans arasında pozitif yönlü ($r:0,84$, $p<0.01$) (H_{1e} Kabul), lojistik yetenekler alt boyutu ile performans arasında pozitif yönlü ($r:0,79$, $p<0.01$) (H_{1f} Kabul) pozitif yönlü ve istatistikî olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneri

Bu araştırma, Antalya’da faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerdeki kadın girişimcilerin işletme yetenekleri ve işletme performansları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Kadının çalışma yaşamında, zamanla etkinliğini ve potansiyelini arttırmaya başlaması hem kendisi için hem de toplum açısından oldukça önemlidir. Özellikle kadının eğitim düzeyinin yüksek, azimli, hırslı ve kararlı olması, ekonomik anlamda kendisini bağımsız hissederek toplumdaki yerinin

güçlenmesini sağlamaktadır. Kadının güçlenmesini sağlayan bu önemli olgu ise onun girişimci olmasıdır. Kadınlar girişimcilikleri ile birlikte bir yandan maddi ve manevi kazanımlar elde ederken diğer taraftan iş güvenliği, toplumsal hizmet, bağımsızlık, finansal fırsatlar, aile istihdamı gibi fırsatlar elde etmektedirler (Soysal, 2010: 110).

Günümüz işletmeleri bir yandan rakipleri ile baş etmeye çalışırken diğer taraftan rekabet avantajı sağlayarak, yeni alanlarda yatırım yapmayı hedeflemektedir. Yenilik ve farklılık yaratmak işletmeler için sürdürülebilir rekabet avantajı sağlayabilmesinde oldukça önemlidir. Çünkü değişen, gelişen bilgi ve teknoloji ile birlikte yoğun bir rekabet ortamı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda işletme bu rekabet ortamının içinde sürdürülebilir bir rekabet üstünlüğü sağlayarak rekabet üstünlüğünü koruyabilmesi için sahip olduğu varlık ve yeteneklerini etkili ve verimli bir şekilde kullanması gerekmektedir.

Araştırmanın amacına uygun olarak işletme yetenekleri ölçeği alt boyutları ile performans arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla basit korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre kadın girişimcilerin işletme yeteneği ölçeğinin alt boyutlarından; yönetim yetenekleri, üretim yetenekleri, pazarlama ve satış yetenekleri, bilgi sistemleri yeteneği, öğrenme yeteneği, lojistik yetenekleri ile performans ölçeği arasında pozitif yönlü ve istatistikî olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. (H_{1a} , H_{1b} , H_{1c} , H_{1d} , H_{1e} , H_{1f}) hipotezleri kabul edilirken, (H_{1g} : Dış ilişkiler yetenekleri ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki vardır) hipotezi red edilmiştir.

Literatürde yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde işletme yetenekleri boyutlarının performans üzerine olumlu etkileri olduğuna yönelik bazı bulgulara ulaşılmıştır. Ve bazı bulgular bu çalışmayı destekler niteliktedir. Global yetenekler (Andersan ve Kheam, 1998; Celuch vd., 2002); Yönetim yetenekleri (Celuch vd., 2002; Adner ve Helfat, 2003; Thompson ve Heron, 2005); Üretim yetenekleri (Vickery, Droge ve Markland, 1993; Hayes ve Pisano, 1994; Ward, Leong, ve Boyer, 1994; Chaston ve Mangles, 1997; Kaleka, 2002); Pazarlama yetenekleri (Day, 1994b, Vorhies vd., 1999; Vorhies ve Harker, 2000; Celuch vd., 2002); Öğrenme yetenekleri, bilgi sistemleri yetenekleri (Chaston ve Mangles, 1997; Celuch vd., 2002; Kaleka, 2002); Lojistik yetenekler (Morash, vd., 1996; Olavarrieta, 1997; Daugherty vd., 1998; Yamin, Gunasekaran ve Mavondo, 1999); Ortaklık kurma yetenekleri (Lee, 2001; Kaleka, 2002; Celuch vd., 2002).

Bu araştırma Antalya’da faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli kadın girişimci işletmeler üzerinde gerçekleştirilmiş olsa da birtakım kısıtları mevcuttur. Sadece Antalya ilinde faaliyet gösteren kadın girişimciler ile sınırlı tutulduğu ve kadın girişimci sayısı az olduğundan veri toplama aracı olarak kullanılan nicel yöntemde anket sorularına yanıtlar e-posta yoluyla ve yüz yüze görüşme ile alınmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sadece Antalya il merkezinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli kadın girişimci işletmelerde yönelik uygulanması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bir diğer sınırlılık örneklem sayısıdır. Yüz yüze anket uygulamasında zaman, ulaşım ve maliyet yönünden sıkıntılar yaşandığı ve e-posta yoluyla soru formlarına cevapların alınmasında geri dönüşlerin az olmasından dolayı örneklem sayısı bu çalışmada azdır. Sonuçların genellenebilmesi için örneklem sayısının genişletilmesi gerekmektedir.

Bu bulgular bağlamında araştırma bulguların diğer yapılan çalışmalar arasında birtakım farklılıklar olmasında, çalışanların yaşadığı yerleşim yerinin, sosyo-ekonomik yapısı, gelişmişlik düzeyi, politik, psikolojik, yerleşim yeri, demografik özellikler, çalıştığı kurum gibi çeşitli faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. İleride yapılacak olan araştırmalarda; araştırmada kullanılan değişkenlerinin farklı illerde, farklı sektörlerde ve farklı büyüklükteki işletmelerde değişik bulgulara yol açıp açmayacağı test edilebilir. Kadın ve erkek girişimciler ayrı ayrı ele alınarak aralarında bir farklılaşma olup olmadığı tespit edilmeye çalışılabilir. Kadın girişimciler işletme yetenekleri geliştirerek ve performanslarını arttırarak sürdürülebilir rekabet üstünlüğü elde edebilirler. Kadınları girişimciliğe yöneltmek adına, kadın girişimcileri tanıtmaya yönelik konferanslar düzenlenebilir.

Başarılı kadın girişimcilerin başarı öyküleri anlatılarak, bu bölgede yaşayan insanlara kadının sosyal hayattaki yeri ve önemine dikkat çekilebilir. Ve ileride yapılacak olan diğer çalışmalar nitel yöntemlerle de desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Z., ve Zehir, C. (2008). Kaynak tabanlı işletme yetenekler ölçeği geliştirmesi ve doğrulanması, *İşletme Fakóltesi Dergisi*, 8(1), 103-131.
- Adner, R., ve Helfat, C. E. (2003). Corporate effects and dynamic managerial capabilities: *Strategic Management Journal*, 24, 1011-25.
- Anafarta, N., Sarvan, F., ve Yapıcı, N. (2008). Konaklama işletmelerinde kadın yöneticilerin camtavan algısı: antalya ilinde bir araştırma, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 15, 111-137.
- Andersen, O., ve Kheam, L. (1998). Resource-based theory ve international growth strategies: an exploratory study, *International Business Review*, 7, 163-184.
- Ansoff, H. I. (1965). *Corporate Strategy*. New York: McGraw-Hill.
- Bakırtaş, İ. (2008). Firmaların sürdürülebilir rekabet üstünlüğünün bir kaynağı olarak temel yetenek: genel bir değerlendirme, *Selçuk University Social Sciences Institute Journal*, 19, 101-119.
- Barca, M., ve Esen, Ş. (2012). Rekabet avantajı sağlama ve sürdürmede stratejik yaklaşımlar, *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 89-107.
- Barney, J. B. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage, *Journal of Management*, 17, 99-120.
- Bedük, A. (2005). Türkiye’de çalışan kadın ve kadın girişimciliği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 106-117.
- Büyükköztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Celuch, K. G., Kasouf, C. J. ve Peruvemba, V. (2002). The effects of perceived market and learning orientation on assessed organizational capabilities, *Industrial Marketing Management*, 31, 545-554.
- Chen, G. (2005). Management practices and tools for enhancing organizational learning capability. *SAM Advanced Management Journal*, 4-35.
- Çakıcı, A. (2003). Mersin’deki kadın girişimcilerin iş kurma öyküsü ve iş kuracak kadınlara öneriler. *11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- Daugherty, P. J. ve Pittman, P. H. (1995). Utilization of time-based strategies: Creating distribution flexibility/responsiveness: *International Journal of Operations ve Production Management*, 15(2), 54-60.
- Day, G. (1994a). Continuous learning about market: *California Management Review*, 36(4), 9-31.
- Day, G. (1994b). The capabilities of market-driven organization: *Journal of Marketing*, 58(4), 37-52.
- Degeus, A. (1988). Planning as learning. *Harvard Business Review*, 66(2), 70-74.

- Durak, İ. (2011). Girişimciliği etkileyen çevresel faktörlerle ilgili girişimcilerin tutumları: bir alan araştırması, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 195-211.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E., ve Çinko, M. (2013). Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi, İstanbul: Beta Yayınları.
- Ecevit, Y. (1993). Kadın girişimciliğinin yaygınlaşmasına yönelik bir model önerisi, kadın girişimcilik özendirme ve destekleme paneli, *Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarları, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü*, 74(15).
- Grant, R. M. (1991). The resource-based theory of competitive advantage: Implications for strategy formulation, *California Management Review*, 33(3), 114-135
- Grant, R. M. (1996). Prospering in dynamically-competitive environments, organizational capability as knowledge integration, *Organizational Science*, 7, 75-87.
- Griffin, R. W. (1996). *Management*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Gürbüz ve Şahin F. (2016). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürol, A. (2000). Türkiye'de kadın girişimci ve küçük işletmesi: fırsatlar, sorunları, beklentiler ve öneriler. *Atılım Üniversitesi Yayını*.
- Hall, R. (1992). The strategic analysis of intangible resource: *Strategic Management Journal*, 13(1), 135-144.
- Hamel, G. ve Prahalad, C.K. (1990). The core competence of the corporation. *Harvard Business Review*, 68(3), 79-91.
- Hair J.F., Anderson F.E., Tahtam R.L. ve Black W.C. (1998). *Multivariate data analysis*, New Jersey: Pearson Education, Fifth Edition.
- Hısırçh, R. D., ve Brush C.G. (1989). *The women entrepreneur. starting, financing and managing a successful business (USA: Lexington Books)*.
- Hitt, M. A., Keats, B. ve Demarie. (1998). Navigating in the new competitive landscape: Building strategic flexibility and competitive advantage in the 21st century. *Academy of Management Executive*, 12(4), 22-42.
- Hofer, C.W., ve Schendel, D. (1978). *Strategy formulation: analytical concept*: West Publishing Company, St. Paul, MN.
- Kalaycı, Ş. (2006). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kaleka, A. (2002). Resources and capabilities driving competitive advantage in export markets: guidelines for industrial exporters, *Industrial Market Management*, 31, 273- 283.
- Kamaşak, R., ve Yozgat, U. (2013). Endüstriyel faktörler, benzersiz kaynaklar ve performans ilişkisi: imalat ve hizmet sektörü işletmeleri üzerinde bir araştırma, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 27, 114-136.
- Karacaoğlu, K. (2006). Rekabet üstünlüğü sağlamada endüstri temelli ve kaynak temelli bakış açısı: Kayseri'de faaliyet gösteren imalat sanayi işletmeleri için bir model önerisi, yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Karatay, P. (2011). Kaynak tabanlı yaklaşımın dikey bütünleşme stratejisi üzerine etkilerini ölçen bir çalışma, yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, İstanbul.
- Koçel, T. (2003). *İşletme yöneticiliği*, İstanbul: Beta Basım Yayım AŞ.

- Kotler, P. (Ed:) (1997). *Geleceğin pazarının haritasını çıkarmak, geleceği yeniden düşünmek*, İstanbul: Sabah Yayınları.
- Lee, J. N. (2001). The impact of knowledge sharing, organizational capability and partnership quality on IS outsourcing success, *Information ve Management*, 38, 323- 335.
- Lewis-Beck, M.: (1994). *Factor analysis and related techniques*, Singapore: Sage Publication:
- Lewis, P. Goodman, H., ve Fandt, P.M. (1995). *Management, Challenges in the 21 st Century*, St.Paul West: Publishing Company.
- Lu, C. ve Yang, C. C. (2006). Evaluating key logistics capabilities for international distribution center operators in Taiwan. *Transportation Journal*, 45, 9-27
- Morash, E. A., Droge, C. L.M., ve Vickery, : K. (1996) Strategic logistics capabilities for competitive advantage and firm succes: *Journal of Business Logistics*, 17 (1), 1-22.
- Müftüoğlu, T. (2000). Girişimcilik, Eskiřehir: Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Ders Kitapları.
- O'Neill, R. C., ve Viljoen, L. (2001). Support for female entrepreneurs in south africa: improvement or decline? *Journal of Family Ecology and Consumer Sciences*, 29, 37-44.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*, Eskiřehir: Kaan Yayınları.
- Özdemir, A. A. (2010). Potansiyel girişimci olan kadınların motivasyon faktörleri ve Eskiřehir’de bir araştırma, *Ege Akademik Bakış*, 10(1) ,117-13.
- Özkul, G. (2007). Kapitalist sistemin sürükleyici aktörleri: ekonomik teoride girişimciler, *D.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi*, 12/3: 343-366.
- Papatya, N. (2007). Sürdürülebilir rekabetçi üstünlüğü sağlamada stratejik yönetim ve pazarlama odağı, kaynak tabanlı görüş kavramsal ve kuramsal yaklaşım, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Papatya, N., Papatya, G., ve Songur, A. (2015). Sürdürülebilir rekabetçi üstünlük sağlamada kaynak tabanlı ihracat performansı: Türkiye iso-500 ihracatçı imalat işletmelerinde bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21.
- Penrose, E. T. (1959). *The theory of the growth of the firm*. NY: Wiley.
- Peteraf, M. (1993). The cornerstones of competitive advantage: a resource based view, *Strategic Management Journal*, 14(3), 179-191.
- Porter, M. (1980). *Competitive Strategy*, New York: The Free Pres:
- Rangone, A. (1999). A Resource Based Approach to Strategy Analysis in Small and Medium Sized Enterprise, *Small Business Economics*, 12, 233-248.
- Richard R., ve Robert J. D. (1990). *The Academy of Management Review*, 15(1), 88-102.
- Rumelt, R.P. (1984). Toward a strategic theory of the firm. *Competitive Strategic Management* (Ed. R.B. Land), Prentice-Hall, Eaglewood Cliffs, NJ.
- Sadler, P. (2003). *Strategic Management*. (2nd ed.). London: Kogan Page.
- Slater, F., ve Narver, J. C. (1995). Market Orientation and the Learning Organization" *Journal of Marketing*, 59(3), 63-74.
- Sarvan, F., E., Durmuş Arıcı, E., Gürçaylılar Yenidoğan, T., ve Dirlik, O. (2013). Antalya Serbest Bölgesi’nde yat üretim kümesinin gelişimi: Kaynaklara dayalı bir analiz, *Akdeniz İİBF Dergisi*, 10(19), 286-312.

- Sayın, E. (2011). Kadın girişimcilerin sorunlarının betimleyici analizi, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 23-32.
- Shelton, L. M. (2006). Female entrepreneurs, work–family conflict, and venture performance: new insights in to the work–family interface, *Journal of Small Business Management*, 44(2), 285–297.
- Sinanoğlu Koç, E. (2005). Kadın girişimciler kavramı ve serbest meslek mensubu kadın girişimcilere ilişkin konya ilinde uygulamalı bir araştırma, yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Slater, F., ve Narver, J. C. (1995). Market orientation and the learning organization. *Journal of Marketing*, 59, 63-74.
- Soysal, A. (2010). Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(1), 88-89.
- Sue, B., Moss, C., ve Saunders, P. (1987). Do Women Entrepreneurs Require Different Training?. SWP6/87.1987. www.dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/1826/401/2/SWP0687.
- Şahin, E. (2006). Kadın girişimcilik ve Konya ilinde kadın girişimcilik profili üzerine bir uygulama, yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. : (2013). Using Multivariate Statistics, Boston: Pearson.
- Teece, D. J., Pisano, G., ve Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18 (7), 509-533.
- Thompson, M., ve Heron, P. (2005). Management capability and high performance work organization. *International Journal of Human Resource Management*, 16(6), 1029-1048.
- Ülgen, H., ve Mirze, K. (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ülgen H., ve Mirze K. (2014). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm, *Strategic Management Journal*, 5 (2), 171–180.
- Yamin, Gunasekaran, A., ve Mavondo, F. T. (1999). Relationship between generic strategies, competitive advantage and organizational performance: an empirical analysis: *Technovation*, 19, 507-518.
- Yılmaz, E., Özdemir G., ve Oraman Y. (2012). Women entrepreneurs: their problems and entrepreneurial idea: *African Journal of Business Management*, 6(26), 7896-7904.